

**РИНОК ПЕРЕСТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ: СТРУКТУРНІ
ДИСПРОПОРЦІЇ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНОГО
РОЗПОДІЛУ**

**О.В. Кнейслер, кандидат економічних наук, доцент, докторант
кафедри міжнародних фінансів, Тернопільський національний
економічний університет**

Вступ. Проблематика становлення та сучасних тенденцій вітчизняного ринку перестрахування потребує ґрунтовного і високоякісного аналізу основних процесів, що відбуваються на ньому. На превеликий жаль, для вітчизняного ринку перестрахування характерна інформаційна недосконалість, що пояснюється, по-перше, методологічними проблемами вітчизняної класифікації, по-друге, обмеженим статистичним забезпеченням українського ринку перестрахування; по-третє, відсутністю єдиної статистичної бази, побудованої на спільній методології структурування перестраховальних послуг. Це безумовно негативно позначається на розвитку ринку перестрахування: унеможливорює формування відповідного статистичного розподілу ринку, реального відображення основних тенденцій та ефективного регулювання процесів на ньому, породжує структурні диспропорції, знижує ступінь його інвестиційної привабливості та перешкоджає інтеграції у світовий ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад перестрахування зробили такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як А. Артамонов, С. Дедіков, Д. Маруженко, Н. Ткаченко [1; 2; 3]. Питанням формування та розвитку перестраховального ринку в умовах глобалізації присвячують свої праці О. Козьменко, Л. Нечипорук [4; 5]. Проблеми теорії перестрахування,

розвитку глобального світового ринку перестраховання досліджує І. Постнікова [6]. Однак подальшого дослідження та вирішення потребують проблеми інформаційного забезпечення вітчизняного ринку перестраховання у контексті подолання структурних диспропорцій його статистичного розподілу.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних тенденцій функціонування та пріоритетів розвитку ринку перестраховання України в умовах формування відповідності його статистичного забезпечення світовим стандартам.

Основний матеріал і результати. Вітчизняна офіційна статистика структурує перестраховальні відносини у контексті статистичного розподілу страхового ринку. Відповідно до законодавчих норм класифікації страхових послуг страховий ринок класифікується за сферою діяльності страховиків з виділенням ринку страхування життя та ринку страхування іншого, ніж страхування життя (загального “ризикового” страхування). І як стверджує О.О. Гаманкова, формування статистики з виокремленням двох зазначених сфер ринку страхових послуг - це загальновізнаний у світі підхід, що має дуже велике значення і глибокий зміст [7, с.154]. Так, у базових Директивах Першого покоління (Directive 73/239/ЕЕС “Про узгодження законів, правил і адміністративних положень щодо заснування та ведення страхового бізнесу, відмінного від страхування життя” (1973р.) та Directive 79/267/ЕЕС “Про узгодження законів, правил і адміністративних положень щодо започаткування та здійснення діяльності страхування життя” (1979р.)) унормовано єдину класифікацію видів страхування із страхування життя та загального (ризикового) страхування у країнах Європейського Співтовариства [8; 9]. Водночас, у Директиві Ради 2005/68/ЄС “Про перестраховання” від 16 листопада 2005 року передбачено, що вимоги, встановлені зазначеними вище Директивами, доцільно застосовувати до підприємств прямого

страхування у відношенні до всієї діяльності, як прямої страхової діяльності, так і перестраховування [10].

За таким підходом до статистичного розподілу страхового ринку формує вітчизняну офіційну інформацію Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, щодо оцінки основних показників розвитку ринку перестраховування за сферою діяльності страховиків (перестраховальників), визначення співвідношення на ньому операцій з перестраховування ризиків за окремими галузями, формами і видами страхування.

Однак, у вітчизняній офіційній статистиці Нацкомфінпослуг не відводиться достатньої уваги аналізу обсягу і структури вхідного перестраховування, дослідженню процесів на ринку зовнішнього і внутрішнього перестраховування. Відтак розвиток ринку вхідного перестраховування відстежити практично неможливо. А тому традиційний для української практики поділ перестраховального ринку за напрямками переміщення ризику, за місцем розміщення ризику, який застосовується в офіційній статистиці, є надто загальним та не дає можливості користувачу отримати детальну інформацію за окремими операціями та процесами на ньому, виявити тенденції функціонування ринку. Структурно не оприлюдненим є показник виплат, здійснених перестраховальникам, за договорами вхідного перестраховування.

За допомогою вибіркового обстеження показників розвитку перестраховування за офіційною статистичною інформацією Нацкомфінпослуг проаналізуємо основні тенденції на ринку вхідного перестраховування (табл. 1).

Дані табл. 1 ілюструють нерівномірну динаміку зростання обсягу перестраховальних премій за вхідним перестраховуванням з видів страхування інших, ніж страхування життя, впродовж 2005-2010 рр. Так, за 2005-2008 рр. спостерігається нарощування премій, отриманих від

перестраховальників, (від 4775,2 млн. грн. до 6435,6 млн. грн. (в 1,4 разів)), однак в 2009 році – незначне скорочення до 6038,6 млн. грн. Тенденції змін у надходженнях премій від перестраховальників аналогічні динаміці валових страхових премій, яка зумовлена впливом фінансово-економічної кризи на розвиток страхування.

Таблиця 1. Динаміка розвитку ринку вхідного перестраховування ризиків за видами страхування іншого, ніж страхування життя, впродовж 2005-2010 рр. (млн. грн.) [11]

Показники	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Валові страхові премії, у т.ч.	12532,2	13379,2	17224,3	22913,0	19614,7	22175,2
від перестраховальників, у т.ч.	4775,2	4925,5	4535,9	6435,6	6038,6	7388,5
- резидентів	4754,9	4904,0	4223,7	6118,1	5796,5	7196,2
- нерезидентів	20,3	21,5	112,2	317,5	242,1	192,3
Частка перестраховальників у валових страхових преміях, %, у т.ч.	38,1	36,8	26,3	28,1	30,8	33,3
- резидентів	37,9	36,7	24,5	26,7	29,6	32,5
- нерезидентів	0,2	0,1	1,8	1,4	1,2	0,8
Валові страхові виплати, у т.ч.	1884,5	2583,6	4189,0	7013,0	6674,5	6052,0
перестраховальникам:	102,9	228,1	819,1	1546,3	1727,0	2045,3
- резидентам	96,4	214,6	315,0	490,7	676,6	208,2
- нерезидентам	6,5	13,5	504,1	1055,6	1050,4	1837,1
Частка перестраховальників у валових страхових виплатах, %, у т.ч.	5,5	8,8	19,5	22,0	25,9	33,8
- резидентів	5,1	8,3	7,5	7,0	10,1	3,4
- нерезидентів	0,4	0,5	12,0	15,0	15,8	30,4

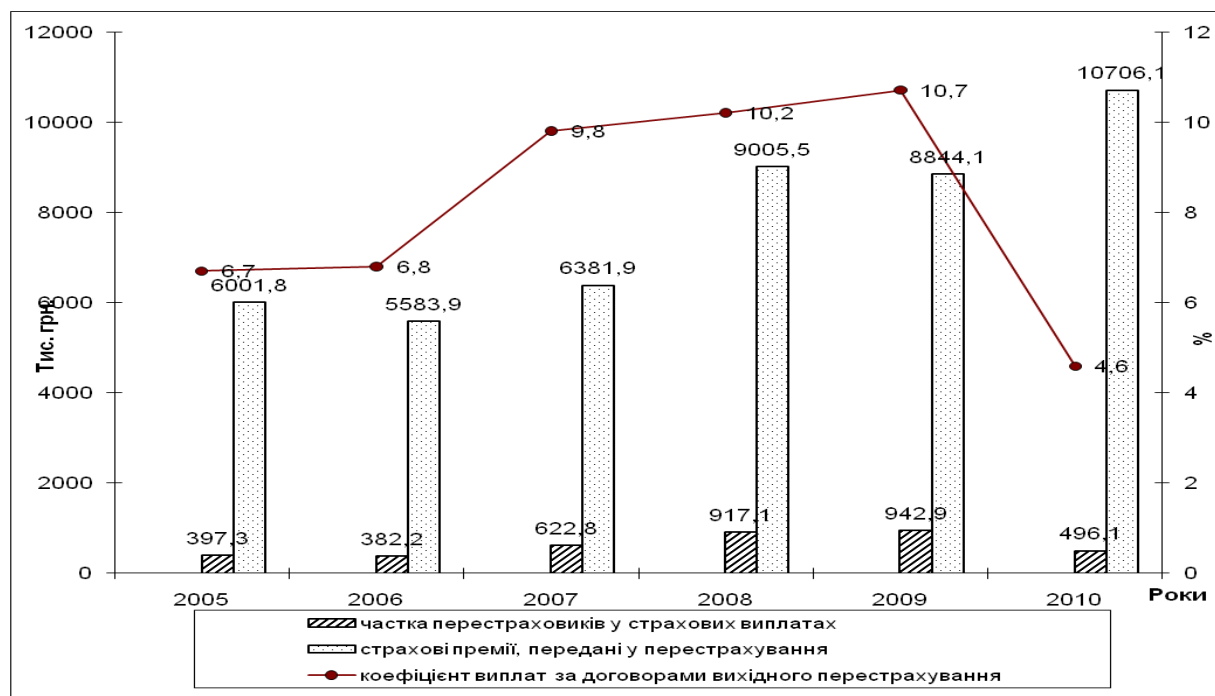
Водночас, кризові явища в економіці, які супроводжуються зниженням платоспроможності та фінансової стійкості страховиків (перестраховиків), сприяють розвитку вхідного перестраховування як додаткового джерела фінансування збитків від страхової діяльності. Незважаючи на певні коливання у нарощуванні обсягів премій за вхідним перестраховуванням, частка перестраховальників у валових страхових преміях зростає впродовж 2008-2010 рр. (від 28,1% до 33,3%).

Незначне пожвавлення на ринку вхідного перестраховування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, характерне для 2010 року, за якого перестраховальні премії зростають до 7388,5 млн. грн. (в 1,2 разів). Зазначимо, що основна частина перестраховальних премій за 2005-2010 рр. надходить від перестраховальників-резидентів (93-99%), що свідчить, з одного боку, про нарощування обсягів внутрішнього сегменту ринку вхідного перестраховування та збереження капіталу в національній економіці, з іншого – характеризує низький рівень капіталізації вітчизняного перестраховального ринку, а відтак, його інвестиційної привабливості для іноземних страховиків. Відповідно частка вхідного перестраховування у валових страхових преміях є дещо нижчою від частки премій, переданих у перестраховування.

Застосовуючи інформаційні дані “Insurance Top”, розглянемо структуру надходження перестраховальних премій за видами страхування іншого, ніж страхування життя. При цьому відмітимо, що в 2006-2010 рр. близько 90% ризиків прийнято на перестраховування за договорами добровільного майнового страхування (страхування фінансових ризиків, страхування іншого майна, страхування вантажів і багажу, страхування вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ, страхування наземного транспорту (крім залізничного)). Однак, менше, ніж по 1% у загальному обсязі перестраховальних премій займають добровільні види: особистого страхування (страхування від нещасних випадків, медичне страхування (безперервне страхування здоров'я), страхування здоров'я на випадок хвороби), майнового страхування (страхування залізничного транспорту, страхування повітряного транспорту, страхування водного транспорту), страхування відповідальності (страхування відповідальності власників повітряного транспорту, страхування відповідальності власників водного транспорту). Динаміка структури перестраховальних премій аналогічна

тенденціям змін у структурі валових страхових надходжень за видами страхування іншими, ніж страхування життя.

На противагу динаміці перестраховальних премій, виплати за договорами вхідного перестраховування ризиків за видами страхування іншого, ніж страхування життя, зростають високими темпами в 2005-2010 рр. від 102,9 млн. грн. до 2045,3 млн. грн. (майже в 20 разів). При цьому, важливим якісним показником функціонування ринку вхідного перестраховування за видами загального страхування є рівень перестраховальних виплат. Проте, якщо у 2005-2009 рр. досягнуто помітне його зростання від 2,1% до 28,6%, то в 2010 році - незначне зниження цього показника до 27,7%, що є негативним зрушенням у бік захисту інтересів страховиків. Водночас зазначимо, що порівняно з рівнем перестраховальних виплат за вихідним перестраховуванням, коефіцієнт виплат, компенсованих перестраховальникам, є значно вищим, що свідчить про ефективність вхідного перестраховування (рис.1).

Рис. 1. Частка перестраховиків у страхових виплатах та коефіцієнт виплат за договорами вхідного перестраховування з видів загального страхування впродовж 2005-2010 рр. [11]

Відповідну динаміку цього показника впродовж 2009-2010 рр. забезпечують вищі темпи нарощування премій, отриманих від перестраховальників (122,3%), порівняно із зростанням виплат за договорами вхідного перестраховання (118,4%). Зокрема, за такими видами страхування, як страхування від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ (рівень виплат знизився від 1,9% до 0,8%), страхування фінансових ризиків (від 47,6% до 6,2%), страхування вантажів і багажу (від 0,4% до 0,03%).

Отже, враховуючи вітчизняні традиційні підходи до аналізу та дослідження основних тенденцій функціонування ринку вхідного перестраховання, можна стверджувати, що впродовж останніх п'яти років відбувається становлення класичного ринку вхідного перестраховання в Україні. Його розвиток характеризується нарощуванням обсягів перестраховальних премій за договорами вхідного перестраховання, зростанням ємності перестраховального поля, зокрема за рахунок майнового страхування. Підвищується рівень необхідності проведення перестраховання, який визначається коефіцієнтом перестраховальних виплат, що має високе значення за видами страхування іншого, ніж страхування життя. Випереджаючі темпи росту страхових сум порівняно з власними коштами перестраховиків потребують потужних висококапіталізованих інституцій на ринку перестраховання, здатних забезпечити надійний перестраховальний захист. Однак, низькі обсяги капіталу вітчизняних перестраховиків не дозволяють їм утримувати на власній відповідальності значні обсяги ризиків, а відтак більша їх частина передається у перестраховання іноземним перестраховикам.

Статистичний розподіл вітчизняного ринку перестраховання за галузями страхування (особисте, майнове страхування, страхування відповідальності) з виокремленням добровільного і обов'язкового страхування у зарубіжній практиці не застосовується через його

невпорядкованість та непрогнозованість. Офіційна інформація Нацкомфінпослуг зводить в єдине ціле різні критерії структурного розподілу ринку перестраховування під одним поняттям “види страхування”, охоплюючи інформацію стосовно форм страхування (добровільне і обов’язкове), сфер діяльності страховиків-перестраховальників (страхування життя та страхування інше, ніж страхування життя), галузей страхування. При цьому детальна вибірка статистичної інформації з перестраховування ризиків за кожним окремим видом страхування не здійснюється, офіційні дані не оприлюднюються, а тому відстежити їх розвиток дуже складно.

Натомість, у світовій практиці в основі класифікації страхових і перестраховальних послуг та формування офіційної статистичної інформації лежать такі класифікаційні ознаки, як сфера діяльності страховиків і рід небезпек (відповідно до Директив ЄС). Країни-члени ЄС використовують класифікацію страхових послуг із ризикового страхування та із страхування життя за родом небезпек із виділенням певних класів. Для кожного класу страхування характерна сукупність ризиків, які конкретизують його зміст і створюють передумови для об’єднання певних класів в рамках однієї ліцензії на здійснення страхової діяльності. Відповідно до такого розподілу страхового ринку формується статистичне забезпечення ринку перестраховування країн-членів ЄС.

В Угоді про партнерство та співпрацю між Україною та Європейським Співтовариством ще в 1994 році були закладені єдині вимоги до формування статистичної інформації, однак відчутних змін щодо їх адаптації на вітчизняному ринку не відбулося. Отже, вагомою причиною інформаційної неефективності ринку перестраховування є невідповідність статистичного забезпечення українського ринку перестраховування міжнародним методам, стандартам та класифікації.

Загальноприйнятий у світі підхід до структурування страхового і перестраховального ринку за класами страхових послуг закладено у новому Проекті Закону України про внесення змін до Закону України “Про страхування” №9614 від 19.12.2011 року. Вважаємо, що застосування спільної методології до класифікації страхових і перестраховальних послуг у страховій практиці та в офіційній статистиці дасть можливість підвищити якість інформаційного забезпечення ринку перестраховання та його інформаційну привабливість з боку іноземних інвесторів, спрогнозувати розвиток ринку із врахуванням загальносвітових тенденцій.

Водночас, зазначимо, що у вітчизняній практиці статистично не висвітлюється проведення перестраховання за такими класифікаційними ознаками, як методи передачі ризику (відповідно виокремлюється факультативне, облігаторне та факультативно-облігаторне перестраховання), форми проведення (пропорційне і непропорційне перестраховання), види договорів (квотні, договори ексцеденту сум, квотно-ексцедентні договори, договори ексцеденту збитку і договори ексцеденту збитковості), хоча згідно Розпорядження Держфінпослуг № 39 “Про порядок складання звітних даних страховиків” (від 3 лютого 2004 року) страховики щоквартально подають до Держфінпослуг (Нацкомфінпослуг) відповідні звітні дані, в тому числі пояснення щодо договорів перестраховання [12]. При цьому пояснювальна записка за перестраховальними операціями передбачає обмежений обсяг інформації, а тому не здатна висвітлити повністю процеси за усіма видами договорів перестраховання. Відтак, розвиток перестраховання за окремими формами його проведення, методами передачі ризику та видами договорів, базуючись на такій інформаційній недосконалості ринку, передбачити та прослідкувати неможливо. Доцільність застосування зазначеної вище класифікації в офіційній статистиці підтверджується практичною цінністю детальної інформації для учасників ринку страхування і перестраховання,

оскільки створюється підґрунтя для здійснення глибокого аналізу процесів, що на них відбуваються, отримання повної інформації про партнерів з перестраховання та прийняття ефективних управлінських рішень з метою забезпечення надійного перестраховального захисту.

Висновки. Підводячи підсумки, зазначимо, що методологічна неузгодженість офіційної статистики та порушення принципів класифікації ускладнює дослідження і унеможливорює реальне відображення основних тенденцій на ринку перестраховання, породжує структурні диспропорції і проблеми інформаційного забезпечення ринкового середовища. Водночас, детальна інформованість вітчизняного ринку перестраховання сприятиме узгодженню і збалансуванню інтересів його інституцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артамонов А.П., Дедиков С.В. Экономическая природа перестрахования / А.П. Артамонов, С.В. Дедиков // Финансы. – №10. – 2010. - С.49.

2. Маруженко Д.С. Концептуальні засади визначення перестраховання як специфічної фінансової послуги / Д.С. Маруженко . – Наукові праці НДФІ. – 2007. – Вип. 2(39). – С.181-194.

3. Ткаченко Н.В. Уточнення суті перестраховання з позицій забезпечення фінансової стійкості страховика / Н.В. Ткаченко // Фінансова система України. Збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Нау “Острозька академія”, 2007. – Вип. 9. – Т.4. – С.292-303.

4. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / Козьменко О.В., Козьменко С.М., Васильєва Т.А та ін. – Суми: Університетська книга, 2011. – С.87.

5. Нечипорук Л.В. Особливості перестраховання в умовах глобалізації / Л.В. Нечипорук. – Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – №2(5). – 2011. – С.48-56.

6. Постникова И.Ю. Теория перестрахования: моногр. / И.Ю. Постникова. – М.: ОАО “Московская типография “Транспечать”, 2009. – С.75.

7. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: моногр. / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – С.154.

8. Директива 73/239/ЄС “Про узгодження законів, правил і адміністративних положень щодо заснування та ведення страхового бізнесу, відмінного від страхування життя” (1973р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/evro/ukr_73_239_cons2007.pdf.

9. Директива 79/267/ЄС “Про узгодження законів, правил і адміністративних положень щодо започаткування та здійснення діяльності страхування життя” (1979р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/evro/ukr_2002_83_ua.pdf.

10. Директива 2005/68/ЄС “Про перестраховання” (16.11.2005 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/evro/ukr_2005_68_ua_cons2008.pdf.

11. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.

12. Про порядок складання звітних даних страховиків. Затверджено Розпорядженням Держфінпослуг № 39 від 3 лютого 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dfp.gov.ua.

УДК 336

Кнейслер Ольга Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри міжнародних фінансів Тернопільського національного економічного університету. **Ринок перестраховання**

України: структурні диспропорції та проблемні аспекти статистичного розподілу. У статті розглянуто проблеми інформаційного забезпечення та статистичного розподілу вітчизняного ринку перестраховання. Проаналізовано основні показники та виявлено структурні диспропорції ринку вхідного перестраховання, запропоновано пріоритети розвитку перестраховального ринку в контексті відповідності світовим стандартам.

Ключові слова: перестраховання, ринок перестраховання, інформаційне забезпечення, статистичний розподіл.

UDC 336

Kneysler Olga, PhD, associate professor, Department of international finance, Ternopil National Economic University. **The reinsurance market of Ukraine: the structural disproportions and problem aspects of the statistical distribution.** The article considers the problems of informational support and statistical distribution of national reinsurance market. Author have detaches main indicators and identified structural disproportion of incoming reinsurance market, set the priorities of reinsurance market according to the international standards.

Keywords: the reinsurance, the reinsurance market, information management, statistical distribution.

УДК 336

Кнейслер Ольга Владимировна, кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры международных финансов Тернопольского национального экономического университета. **Рынок перестрахования Украины: структурные диспропорции и проблемные аспекты статистического распределения.** В статье рассмотрены проблемы информационного обеспечения и статистического распределения отечественного рынка перестрахования. Проанализированы основные

показатели и выявлены структурные диспропорции рынка входящего перестрахования, предложено приоритеты развития перестраховочного рынка в контексте соответствия мировым стандартам.

Ключевые слова: перестрахование, рынок перестрахования, информационное обеспечение, статистическое распределение.

Відомості про автора

Кнейслер Ольга Володимирівна;

Доцент, кандидат економічних наук;

Докторант кафедри міжнародних фінансів Тернопільського національного економічного університету;

Моб. тел. 0974377768

kneysler_olga@mail.ru

46000, м. Тернопіль, вул. Л.Українки, буд.16, кв. 49.

Назва статті: Ринок перестрахування України: структурні диспропорції та проблемні аспекти статистичного розподілу.